

Beowulf

MIKLÓS ÁGNES KATA ÉS NAGY ANDREA FORDÍTÁSA

Prológus

Hallgasd csak! Hajdanvolt időkről,
 a lándzsás dánok dicsőségéről szólok,
 bátor hercegek híres tetteiről.
 Scef fia Scyld seregnyi ellenségét
 5 fosztotta meg sörcsarnokától, félelmet ébresztett
 a harcosok szívében, szomszédai között.
 Védtelen volt egykor, de vigaszra talált:
 hírneve messze szállt, minden törzset
 térdre kényszerített túl a bálnaúton.
 10 Hallgattak szavára, hódoltak előtte,
 arannyal adóztak. Az volt a jó király!
 Fiút nemzett aztán, népének támaszul
 fejedelmi ifjút, akit Isten küldött,
 mert megesett a szíve szükségük láttán,
 15 hogy sokáig vártak vezérre hiába.
 A Világ Királya vigaszul ezért,
 a Diadal Ura, dicsőséget adott.
 Beowulf bátor volt, bejárta Scyld
 sarjának hírneve Scedeland¹ tájait.
 20 Bölcsen cselekszik, ha bőkezűen oszt
 gazdag ajándékot atyja életében
 az ifjú herceg, hogy hajlott korában
 hű társak kövessék háború idején,
 mellette álljanak. Magasztalni fogják
 25 minden nemzetségben, ki méltón cselekszik.
 Aztán Scyld elment, elhagyta e földet,
 Urához készült a kitűzött időben.
 Testét társai a tengerhez vitték,
 mint ő maga meghagyta, mikor még népéhez

¹ Skåne (Scania), a Skandináv-félsziget legdélebbi része, amely korábban a dán királysághoz tartozott. Itt valószínűleg általában a dán területeket jelenti.

- 30 szavakkal szólhatott a szeretett király,
 a scyldingek² vezére, védelmező ura.
 Gyűrűsnyakú hajó horgonyzott a révben,
 jégtől kérges, királyhoz méltó,
 indulásra készen. Keblébe fektették
 35 a gyűrűk osztóját, a győztes herceget.
 Az árbóc tövébe temérdek drágaságot,
 távoli vidékek vagyonát halmozták.
 Nem díszített hajót dúsabban még soha
 harci fegyver, hadi öltözék,
 40 kard és láncing. A kincsek sokaságát
 mellére helyezték, hogy magával vigye
 a habok hátán a hosszú utazásra.
 Nem volt körülötte kevesebb ajándék,
 messziföld gazdagsága, mint mivel egykoron,
 45 a kezdet kezdetén küldték őt az útra,
 védtelen gyermeket a vizek hatalmában.
 Feje fölé fénylő aranyból
 jelvényt állítottak, majd az árnak adták,
 hagyták, a hullámok hadd vigyék magukkal.
 50 Gyász töltötte szívük. Nem tudták megmondani
 sem bölcs tanácsadók, sem bátor szívű hősök,
 merre, kihez tart terhével a hajó.

I.

- Scyld fia Beowulf sokáig viselte
 gondját népének, nőttön nőtt a híre,
 55 miután atyja elhagyta az emberi világot.
 Megszületett fia, a magas Healfdene,
 ki uralkodott, míg élt, mindenki fölött,
 bölcs, merész úr a boldog scyldingeken.
 Ő négy gyermeket nemzett, a seregek
 60 vezérei sorban a világra jöttek:
 Heorogar, Hrothgar és Halga, a jóságos.
 Úgy hallottam, húguk, Healfdene lánya
 Onela hitvese lett, a hadi scylfingé.³
 Hrothgarnak szerencse szegődött társául,

² Scyldingek (ejtsd: süldingek): Scyld leszármazottai, a dán dinasztia tagjai; a dánok.

³ Scylfingek (ejtsd: sülvíngek): svédek.

- 65 örökös diadal. Örömmel követték
 népének fiai: a fiatal harcosok
 csapata egyre nőtt. A nemzetség feje
 elrendelte akkor: emeljenek neki
 magasba törő mézsörcsarnokot,
 70 melyre örökké emlékeznek az emberek gyermekei.
 Bőkezűen bánik majd büszke termében
 mindazzal, mit a Mindenhatótól kapott,
 kivéve a földet és a férfiak életét.
 Munkára szólított akkor minden törzset,
 75 ki szavát követte e középső világban.
 Kis időbe telt csak, hogy készen álljon,
 gyorsan felépült a fényes csarnok.
 Hrothgar parancsára Heorotnak nevezték
 a hősök lakhelyét. Hű volt ígéretéhez,
 80 győzelmi kincset és gyűrűket osztott
 a lakomán. A tágas tetejű csarnok
 a végzetére várt, a vizzály idejére,
 hogy porrá égessék a pusztító lángok,
 felüsse fejét a fellobbanó düh,
 85 bosszúálló pengék perzselő haragja.⁴
 Egy árnyak közt lakó ádáz teremtmény
 nem tűrhette tovább, hogy a távolból hallja
 csengeni mindennap a csarnok zaját,
 a hárfa húrjának hangos zendülését.
 90 A teremtésről énekelt tiszta dalt
 a *scop*,⁵ az ember eredetének tudója:
 a Mindenható Isten megalkotta a földet,
 e tündökletes vidéket, mit víz ölel körbe,
 holdat és napot helyezett az égre,
 95 hogy fényük világítson a föld lakóinak.
 A világ tájait virággal, levéllel
 ékesítette fel, és életet adott
 a mozgó lények minden fajtáinak.
 Így éltek napjaikat a nemes harcosok
 100 örömeik között, míg a kárhozott lélek
 elűzte békéjüket bűnös tetteivel.
 A gonosz vendégnek Grendel volt a neve.

⁴ Utalás arra, hogy a csarnok később leég a háborúban. A költemény nem mutatja be Heorot pusztulását, de több helyen is utal az ehhez vezető vizzályokra.

⁵ Scop (ejtsd: sop): költő, énekmondó.

Morotvás, zsombékos mocsarakban vándorolt,
víziszörnyek lakhelyén, lápi erődben
105 bújt meg bűneivel a boldogtalan férfi,
miután hontalanná tette a haragos Isten
Káin fajtáját – a kiontott vért
torolta meg az Úr, hogy testvérét megölte.
Nem örvendhetett tettének, mert örökös bolyongásra
110 ítélte a Teremtő, távol az embernéptől.
Förtelmes fajzatok fakadtak magjából:
ettenek,⁶ orkfélék, elfek nemzetsége
és kevély óriások, kik kihívták Istent –
meg is kapták érte méltó jutalmukat.

⁶ Óangol *ēoten*, óriás, etimológiailag megfelel a skandináv *jötūnnek*. A modernizált *etten* alak Tolkien műveiben szerepel (aki sokban támaszkodik az óangol irodalomra), ezt *A Gyűrűk Ura* magyar fordítása is megtartotta.